

Durdica Miletić
Melis Mladineo
Ana Božanić

REALIZACIJA RITMA POKRETOM U FUNKCIJI KVALITETE RADA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

1. UVOD I CILJ

Pjesma i igra esencijalne su potrebe djece mlađe školske dobi, te bi im se u nastavnom procesu trebala posvećivati posebna pažnja u funkciji poboljšanja kvalitete rada ne samo u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) već i u nastavi glazbenog odgoja. Naime, glazbene sposobnosti djece razvijaju se usporedo s motoričkim sposobnostima, te bi u tom smislu, ritmički odgoj djece trebalo integrirati kroz oba nastavna procesa. Dijete pretpostavlja ritam melodiji kao posljedicu njegova prirodna nagona za pokretom, što osobito treba iskoristiti u nastavi TZK do devete godine života, kada je izražena potreba za ritmičkim kretnjama kod djece. Stoga su nastavne teme realizacije ritma pljeskanjem, hodanjem i poskocima, temeljne polaznice tranzitivnog provjeravanja ritmičkih sposobnosti u nastavi TZK upravo kod djece mlađe školske dobi. Impuls za akcijom koji se manifestira tapkanjem, kucanjem ili pljeskanjem lako je uočljiv kod slušatelja. Shvatiti i prepoznati ritmičku konfiguraciju omogućuje kognitivna sposobnost, a izvedbu ritmičkih figura omogućuje komponenta ritmičke sposobnosti. U percepciji ritma angažirano je cijelo tijelo s pet primarnih sposobnosti: smisao za trajanje, smisao za intenzitet, auditivna imaginacija, motorna imaginacija i motorni impuls (C. E. Seashore, 1939.). Autori Metikoš & Hošek (1972.) definirali su dimenziju koordinacije u ritmu kao sposobnost izvođenja zadanih pokreta u zadanom ili proizvoljnom ritmu. Kasnija istraživanja (Hošek i sur., 1973.) potvrđuju dobre metrijske karakteristike nekih testova (MBUB, MPLH, MP3R, MPUK, MBNR) za procjenu hipotetskog faktora koordinacije u ritmu. Viskić – Štalec, N. 1989. izolirala je faktor koordinacije u ritmu te ga je interpretirala kao *faktor podražavanja ritma pokretom* na uzorku 693 muškarca u dobi između 19 i 27 godina.

Testovi za procjenu koordinacije u ritmu imaju posebno istaknuto mjesto u nizu sportskih disciplina, ali spomenuti istraživani testovi, zbog svoje složenosti nisu primjenjivi na djeci mlađe školske dobi u nastavi TZK. Poseban kineziološki problem kod procjene ritmičkih sposobnosti u školskoj praksi je procijeniti razinu ritmičkih sposobnosti, kako bi se ostvarili preduvjeti za pravilno planiranje i programiranje nastave TZK te tako poboljšala kvaliteta rada.

Cilj istraživanja je konstrukcija i validacija mjernih instrumenata za procjenu realizacije ritmičkih struktura pokretom u prvom razredu osnovne škole. Konstruirani testovi namijenjeni su tranzitivnim provjeravanjima nastavnih tema realizacije ritma u nastavi TZK.

U tu svrhu konstruirana su tri jednostavna testa koja sadrže hodanja, trčanja i poskoke uz popratno taktiranje rukama (po Dalcroze-u).

2. METODE RADA

U skladu s postavljenim ciljem, istraživanje je provedeno na uzorku 55 djevojčica u dobi od sedam godina (\pm šest mjeseci), polaznica prvih razreda osnovne škole. Uzorak mjernih instrumenata predstavljaju testovi za procjenu realizacije ritma pokretom, konstruirani prema dosadašnjim znanstvenim spoznajama (prema istraživanju Srhoj, Miletić, Naumovski, Georgiev, 1999.), čiji je sastavni dio taktiranje rukama po Dalcroze-u (prema Srhoj & Miletić, 2000.):

1. RITMH - hodanje u zadanom ritmu uz taktiranje rukama prema zadanom ritmičkom primjeru:

2. RITMT - trčeći koraci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama prema zadanom ritmičkom primjeru:

3. RITMP - poskoci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama prema zadanom ritmičkom primjeru:

Ispitanice su nakon slušanja zadanog ritmičkog primjera, zadani ritam realizirale same hodanjem (1), trčećim koracima (2) i poskocima (3) te taktiranjem rukama koje se po J. Dalcroze-u dvodijelnoj mjeri izvodi na sljedeći način: *prva doba* - snažan zamah objema iz uzručenja, kroz predručenje do priručenja; *druga doba* - laki zamah objema iz priručenja, kroz predručenje do uzručenja. Detaljan opis i razine ocjenjivanja testova nalaze se kod autora. Procjenu uspjeha ispitanica preko videozapisa u sva tri testa, numeričkom ocjenom od jedan do pet, učinilo je pet neovisnih ocjenjivača.

Metode za analizu podataka odabrane su u svrhu analiziranja nekih metrijskih karakteristika testova na slijedeći način: U svrhu analiziranja **osjetljivosti** svake pojedine varijable izračunati su deskriptivni statistički parametri: aritmetičke sredine (Mean), standardne devijacije (SD), asimetričnost (Skew) i zakrivljenost (Kurt) distribucije, normaliteti distribucija (KS). U svrhu analiziranja **objektivnosti** sudaca za svaku pojedinu varijablu izračunati su Cronbach alpha koeficijent i Spearman–Brown koeficijent. U svrhu analiziranja **homogenosti** čestica izračunata je prva glavna komponenta čestica za svaki mjerni instrument.

3. REZULTATI I RASPRAVA

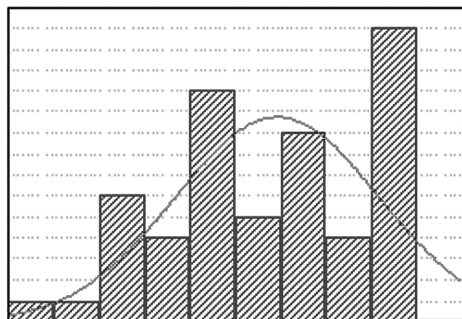
Test *hodanje u zadanom ritmu uz taktiranje rukama* (RITMH), osjetljiv je (deskriptivna statistika u tablici 1.) i objektivan (vrijednosti SB i α c koeficijenata) te je kao takav primjenjiv u praksi. Raspršenost rezultata ukazuje na blagu negativnu asimetriju, te pomalo platikurtičnu distribuciju, ali distribuciju koja prema K – S testu ne pokazuje značajno odstupanje od Gausove krivulje na razini pogreške od 0.05. Test RITMH dobro diskriminira ispitanice i lak je za izvođenje djevojčicama u dobi od sedam godina što uočavamo i na slici 1. gdje su rezultati raspršeni u zonama viših ocjena. Budući da je sedmogodišnjakinjama jednostavan za izvođenje, bilo bi uputno istražiti njegovu primjenjivost u još mlađoj dobi. Kako se realizacija zadanog ritma istodobno rukama i nogama u kretanju preporuča u tjelesnom vježbanju djece predškolske dobi (Findak & Delija, 2001.), test RITMT mogao bi biti dobar pokazatelj razine usvojenog znanja i kod predškolske djece. Aritmetičke sredine u testu *trčaći koraci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama* (RITMT) niže su nego u testu RITMH te možemo zaključiti da je *trčanje u zadanom ritmu uz taktiranje rukama* djevojčicama teže za izvođenje od hodanja. Test pokazuje dobru osjetljivost, a vrijednosti stupnja zakrivljenosti i distribucije (tablica 1.) ukazuju da je došlo do nešto više raspršenosti rezultata, što je indikator slabije homogenosti rezultata u testu. Test RITMT ima zadovoljavajuće koeficijente objektivnosti (SB, α c) te visoke vrijednosti usuglašenosti ocjenjivača (tablica 2.) od kojih je u odnosu na druge najbolje procjene imao prvi ocjenjivač, čije su ocjene ujedno i najstrože. Latentna dimenzija u prostoru varijabli ocjenjivača (tablica 2.) objašnjava 86 % ukupne varijance sustava čestica. Kod testa *poskoci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama* (RITMP), prema rezultatima u tablici 1., nije dokazano značajno odstupanje od Gausove krivulje na razini pogreške od 0.05 (prema K – S testu), ima blago platikurtičnu distribuciju te pravilnu raspršenost rezultata (slika 3.). Prema vrijednostima aritmetičkih sredina, vidimo da je RITMP teži za izvođenje od testa RITMH koji se izvodi hodanjem, a lakši za izvođenje od testa RITMT koji se izvodi trčanjem. S obzirom na to da prva glavna osovina (tablica 2.) iscrpljuje 87% od ukupne varijance sustava čestica, zaključujemo da sve čestice procjenjuju isti predmet mjerenja, te da je postignuta zadovoljavajuća homogenost mjernog instrumenta.

Tablica 1. Deskriptivna statistika varijabli uz testove normaliteta distribucija (stupanj asimetrije i zakrivljenosti te značajnost K-S testa na razini pogreške 0.05)

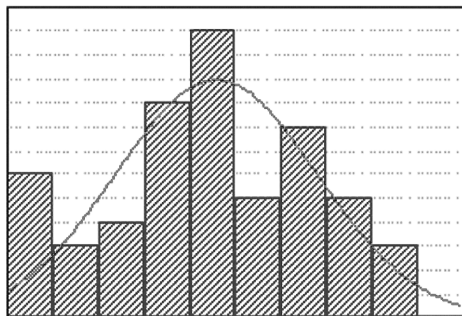
	N	Mean	Min	Max	SD	Skew	Kurt	KS	SB	á
RITMH	55.00	3.45	1.00	5.00	1.12	-0.19	-0.98	p > 0.05	0.96	0.96
RITMT	55.00	2.79	1.00	5.00	1.10	-0.01	-0.81	p > 0.05	0.96	0.96
RITMP	55.00	3.21	1.00	5.00	1.16	-0.05	-1.02	p > 0.05	0.96	0.96

Tablica 2. Strukture prvih glavnih osovina u prostoru čestica ocjenjivača

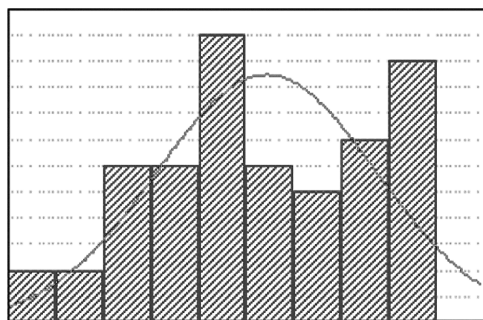
RITMH1	0.94	RITMT1	0.94	RITMP1	0.93
RITMH2	0.92	RITMT2	0.93	RITMP2	0.93
RITMH3	0.96	RITMT3	0.92	RITMP3	0.92
RITMH4	0.94	RITMT4	0.91	RITMP4	0.95
RITMH5	0.92	RITMT5	0.93	RITMP5	0.93
Expl.Var	4.37	Expl.Var	4.29	Expl.Var	4.34
Prp.Totl	0.87	Prp.Totl	0.86	Prp.Totl	0.87

Slika 1. Grafički prikaz distribucija kondenziranih ocjena testa RITMH - hodanje u zadanom ritmu uz taktiranje rukama

Slika 2. Grafički prikaz distribucija kondenziranih ocjena testa RITMT – trčeći koraci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama

Slika 3. Grafički prikaz distribucija kondenziranih ocjena testa RITMT – trčeći koraci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama

4. ZAKLJUČAK

Istraživanje je provedeno s ciljem konstrukcije i validacije testova za procjenu realizacije ritmičkih struktura pokretom, namijenjenih tranzitivnim provjeravanjima nastavnih tema realizacije ritma u nastavi TZK kod djece mlađe školske dobi. Sva tri primijenjena testa *hodanja, trčanja i poskoci u zadanom ritmu uz taktiranje rukama* (RITMH, RITMT i RITMP) dobro diferenciraju ispitanice. Ocjenjivači su postigli zadovoljavajuću razinu objektivnosti te se mogu smatrati pogodnim za primjenu u praksi. Prema uočenim razlikama u rezultatima možemo utvrditi da je djevojčicama najlakši test hodanjem (RITMH), potom poskocima (RITMP), a najteži trčećim koracima (RITMT). Uočene razlike trebalo bi respektirati te ih tim redom u praksi i upotrebljavati. Testovi se izvode brzo i lako te bi se kao takvi mogli primjenjivati u nastavi TZK kao tranzitivna provjeravanja realizacije ritmičkih struktura predviđene u programima nižih razreda osnovne škole.

5. LITERATURA

1. Findak V., K. Delija (2001.). Tjelesna i zdravstvena kultura u predškolskom odgoju. Edip. d.o.o., Zagreb.
2. Hošek A., S. Horga, N. Viskić, D. Metikoš, M. Gredelj i D. Mrčelja (1973.). Metrijske karakteristike testova za procjenu faktora koordinacije u ritmu. Kineziologija 3 (2):39-44.
3. Metikoš D., A. Hošek (1972.). Faktorska struktura testova koordinacije. Kineziologija 2 (1):43-51.